

KORKUT ATA TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI DERGİSİ
Uluslararası Dil, Edebiyat, Kültür, Tarih, Sanat ve Eğitim Araştırmaları
Dergisi

The Journal of International Language, Literature, Culture, History, Art and Education Research

Sayı/Issue 23 (Aralık/December 2025), s. 162-172
Geliş Tarihi-Received: 11.11.2025
Kabul Tarihi-Accepted: 29.12.2025
Araştırma Makalesi-Research Article
ISSN: 2687-5675
DOI: 10.5281/zenodo.18049333

Jorge Luis Oviedo'nun *La Turca*'sında (Türk Kadın) Osmanlı / Türk İmgesi

The Ottoman / Turkish Image in Jorge Luis Oviedo's La Turca

Zeynep KAYACIK*

Öz

19. yüzyılın ortalarından itibaren Osmanlı topraklarından Latin Amerika'ya gerçekleşen göçler, bölgedeki toplumların beklentileriyle çelişen yeni kimliklerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Bu göçmenler, "ideal Avrupalı göçmen" tipolojisine uymadıkları için sosyal olarak dışlanmış, kimi zaman ise "turcos" adı altında olumsuz stereotiplerle temsil edilmişlerdir. Buna rağmen, ticari ağlar, toplumsal hareketlilik ve kültürel etkileşim aracılığıyla olumlu imgelerin de ortaya çıktığı görülmüştür. Dolayısıyla, Osmanlı göçmenlerine yönelik bu çelişkili tahayyüller, Latin Amerika yazınında da yankı bulmuş; anlatılarda hem ötekileştirme hem de kabul süreçlerinin izleri gözlemlenmiştir. Latin Amerika'da göçmen deneyimlerini konu alan araştırmalar çoğunlukla Avrupa kaynaklı temsillere odaklanırken, Osmanlı'dan bölgeye yönelen göç dalgalarının edebî ve kültürel izleri üzerine çalışmalar oldukça azdır. Bu çalışmada, Orta Amerikalı yazar Jorge Luis Oviedo'nun *La Turca* adlı eserinde yer alan, isimsiz fakat yalnızca "La Turca" olarak anılan göçmen kadın karakter merkeze alınmıştır. Çalışmanın amacı, bu karakter üzerinden Daniel-Henri Pageaux'nun imgebilim yaklaşımını kullanarak, "turcos" göçmenlerinin Latin Amerika'da genel olarak, özelde ise Orta Amerika/Honduras bağlamında nasıl tasvir edildiklerini çözümlemektir. Bu amaç doğrultusunda çalışma, nitel bir araştırma yaklaşımı benimsenerek, *La Turca* adlı eserin imge merkezli çözümlemesine dayandırılmıştır. Bu kapsamda, ilk olarak Avrupa'dan Latin Amerika'ya geçen Osmanlı/Türk imgesinin tarihsel kökenleri ele alınmış ve ardından Daniel-Henri Pageaux'nun üç aşamalı imgebilim yaklaşımı açıklanmıştır. Daha sonra, bu kuramsal çerçeve ışığında Oviedo'nun *La Turca* adlı yapıtında Latin Amerika'ya göç eden Türklerin ve Orta Amerika bölge halkının belleğindeki yeri incelenmiştir. Çözümleme sonucunda, romanın Osmanlı göçmenleriyle özdeşleşen "turco comerciante" imgesini yeniden ürettiği ve bu klişeyi Latin Amerika toplum belleğinde kalıcı bir algıya dönüştürdüğü görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Göç, Osmanlı/Türk imgesi, Turcos, Latin Amerika, Jorge Luis Oviedo.

Abstract

From the mid-19th century onwards, migration from Ottoman territories to Latin America led to the emergence of new identities that conflicted with the expectations of societies in the region. These immigrants were socially excluded because they did not fit the "ideal European immigrant" typology, and were sometimes represented with negative stereotypes under the

* Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih- Coğrafya Fakültesi, Batı Dilleri ve Edebiyatları Bölümü, İspanyol Dili ve Edebiyatı; Ankara Üniversitesi Latin Amerika Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi, e-posta: zkocer@ankara.edu.tr ORCID: 0000-0002-6902-3337.

name “turcos.” Nevertheless, positive images also emerged through commercial networks, social mobility, and cultural interaction. Consequently, these conflicting perceptions of Ottoman immigrants have also been echoed in Latin American literature, where traces of both othering and acceptance processes can be observed in the narratives. In this context, the literature on Ottoman immigrants, especially in Turkish academic writing, is minimal. While studies of immigrant experiences in Latin America mostly focus on representations originating in Europe, there are very few on the literary and cultural traces of waves of immigration from the Ottoman Empire to the region. For this purpose, the study adopts a qualitative research approach and is based on an image-centered analysis of Jorge Luis Oviedo’s novel “*La Turca*”, focusing on the unnamed migrant woman character referred to only as “*La Turca*.” The analysis is carried out within the framework of Daniel-Henri Pageaux’s imagology approach, which emphasizes the historical origins of Ottoman/Turkish images transferred from Europe to Latin America and their reconfiguration in new contexts. Within this theoretical framework, Oviedo examines the place of Turks who migrated to Latin America and the Central American regional population in the collective memory. The findings reveal that the novel reproduces the image of the “turco comerciante” (Turkish merchant), identified with Ottoman immigrants, and transforms this cliché into a lasting perception in the collective memory of Latin American society.

Keywords: Ottoman/Turkish image, Turcos, Latin America, Jorge Luis Oviedo.

Giriş

Latin Amerika’daki Osmanlı/Türk imgesi Aydınlanmacı Batılı yazar ve düşünürlerin ürettiği “büyülü ve egzotik orientalist” tasvirler üzerinden yeniden şekillenmiştir. Bu çerçevede Hernán G.H. Taboada “*La imagen de Turquía en América criolla, 1770-1930*” başlıklı çalışmada, Osmanlı/Türk imgesi üzerine Latin Amerika’da üretilen kaynakların büyük ölçüde Avrupa seyahatnamelerine dayandığını; doğrudan gözlem yapan Latin Amerikalı gezginlerin sayısının sınırlı olduğunu ve dolayısıyla Latin Amerika ülkelerinde Osmanlı/Türk imgesine dair temsillerin daha çok Avrupa aracılığıyla şekillendiğini ifade etmiştir. Ancak Taboada bu temsillerde kısmi de olsa yerli gezginlerin katkısından söz ederken José Hilario López adlı Kolombiyalı seyyahın Osmanlı topraklarının geniş bir kısmını gezdiğini ancak yanında Lamartine ve Chateaubriand’ın seyahat kitaplarını da taşıdığından bahsetmiştir (Taboada, 2023, s. 152).¹

Latin Amerika’daki Osmanlı-Türk imajına yönelik söz konusu olumsuz tasavvur, 1860’lardan itibaren Arjantin ve Brezilya başta olmak üzere Meksika, Kolombiya, Şili, Küba ve çeşitli Orta Amerika ülkelerine gerçekleşen yoğun *turcos* göçleriyle de devam etmiştir. Bu noktada, Latin Amerika’daki *turcos* algısının Osmanlı/Türk imgesi üzerinden şekillendiğini belirtmek gerekir; zira göçmenlerin önemli bir kısmı Arap kökenli olmasına rağmen, Osmanlı topraklarından geldikleri için toplumsal bellekte ‘turcos’ olarak anılmışlardır. Bu bağlamda, dönemin önde gelen ekonomik güçlerinden Arjantin’in göç politikalarında “ideal göçmen” profili Avrupalı, beyaz, işçi (jornalero), zanaatkar (artesano), sanayici (industrial), öğretmen (profesor) gibi üretken meslek gruplarına mensup kişiler olarak tanımlanmış ve bu göçmenlerin kırsal bölgelere yerleştirilerek

¹ Uluslararası literatürde Osmanlı/Türk imgesiyle ilgili çalışmalar incelendiğinde, Türklerden söz edilirken genellikle “barbar”, “cahil”, “güzel sanattan anlamayan” “savaşta başka yeteneği olmayan, “çok eşle evli”, “kadın ve şehvet düşkünü”, “koca gövdeli ama küçük beyinli”, “kaba” ve “kafir” gibi olumsuz ve tartışmalı imgelemelerin öne çıktığı görülür (Güvenç, 1995, s. 289-311). Bu temsiller Avrupa’da çoğunlukla “vahşet, egzotizm, şehvet ve kudret” gibi kavramların etrafında şekillenmiş; kroniklerden şiirlere, novellalardan romanlara ve Kilise tarafından dağıtılan dini içerikli pek çok türde metinlerde yer bularak ölümsüzleşmiş ve böylece Avrupa kıtasından evanjelizasyon hareketleriyle birlikte Yeni Dünya’ya aktarılmıştır (Kumrular, 2005, s. 8-9).

tarımsal üretimin artırmaları; bölgenin modernleşme sürecine katkıda bulunmaları ve toplumların refah düzeyini yükseltmeleri beklenmiştir (Cañas Bottos & Plasil, 2022, s.50-53; Rincón, 2002, s. 100-101).² Nitekim Arjantin'in önde gelen düşünürlerinden ve devlet başkanlarından Domingo Faustino Sarmiento, kırsalı "barbarlık" ve "yobazlık" ile özdeşleştirirken; Avrupa'dan gelen göçmenleri modernleşmenin, ilerlemenin ve refahın asli unsurları olarak görmüştür. Bu anlayış çerçevesinde yeni bağımsızlığını kazanmış Latin Amerika ülkelerinin kalkınmasının ve Avrupa toplumlarının eriştiği refah düzeyine ulaşmasının yolunun ancak ve ancak Avrupa'dan nitelikli göçmenlerin çekilmesiyle mümkün olacağı fikri hâkim olmuştur. Buna karşılık Osmanlı topraklarından gelen *turcos* göçmenleri bu ideal tipolojiye uymadıkları gerekçesiyle çoğu zaman "istenmeyen göçmen" olarak damgalanmış; ilk göçmenlerin ekonomik ve toplumsal kalkınmanın önünde engel olarak görülmüş ve bu algı Latin Amerika yazınında *turcos* imgesinin olumsuz stereotipler çerçevesinde inşa edilmesine zemin hazırlamıştır (Klich ve Lesser, 1998, s. 6-8).³ Nitekim Levant'tan gelen Osmanlı göçmenleri, uzun ve zorlu yolculukların ardından yeni kimlikler ve çoğu zaman gümrük memurlarınca değiştirilen isimlerle Latin Amerika'ya ayak bastıklarında, devletlerin göç politikalarının öngördüğü "ideal Avrupalı tarım işçisi" tipolojisinden farklı olarak tarıma değil, seyyar satıcılığa ve ticarete yönelmişlerdir. Bu durum, onları bir yandan toplumsal damgalama ve dışlanmaya açık hale getirirken, öte yandan Latin Amerika yazınında "mercachifle" ya da "turco comerciante" stereotipinin kalıcı bir figür olarak yerleşmesine yol açmıştır. Böylece Osmanlı göçmenlerinin deneyimi, hem kimlik ve isim değişimlerinin yarattığı kültürel kırılmaları hem de ekonomik faaliyetler üzerinden inşa edilen oryantalist imgeyi aynı anda görünür kılmıştır (Cañas Bottos & Plasil, 2022, s. 50-53).

Özellikle Arjantin'de dönemin en etkili popüler dergilerinden *Caras y Caretas*'ın 1902 yılının Mart ayında çıkardığı sayısında "kırmızı fesli, bronz tenli ve ellerinde küçük sandıklarıyla sokaklarda görülen bu göçmenleri karikatürize ederek "uygunsuz" ve "rahatsız edici" yabancılar olarak tasvir etmiş, onların bu olumsuz imajını iyice pekiştirmiştir (Caras y Caretas, 1902). Benzer şekilde, Brezilya'da da bu göçmenler gelişen sanayi sektöründe işçi olarak çalışmak yerine giyim ve dayanıksız tüketim mallarının satımıyla ilgilenmişlerdir. Ancak Brezilya'nın çok ırklı yapısı ve "para beyazlaştır" (dinheiro embranquece) şeklinde özetlenen sosyal dinamiği, bu göçmenlerin toplumsal

² Uruguay ve Şili de uzun yıllar boyunca bu politikayı benimsemiş ve bu göçmenlerin ülkeye çekilmesiyle toplumun refah düzeyini ve kültürlerini geliştirmenin bir yolu olarak görmüşlerdir. Bu durum, söz konusu ülkelerin ekonomik sıçramalarına ve ekonomilerinin güçlenmesine büyük ölçüde katkıda bulunmuş olup böylece, en azından 19. yüzyılın son çeyreğinden 20. yüzyılın ilk yarısına kadar diğer Latin Amerika ülkeleriyle karşılaştırıldığında belirgin bir fark yaratmıştır. (Rincón, 2002, s. 101).

³ "Göçmen ülkesi" Arjantin bağımsızlığını elde etmesinin ardından 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren geniş kırsal topraklarının tarımsal üretime açılması ve nitelikli işgücünün ülkeye gelmesi amacıyla Avrupa'dan göçmen çekmeye çalışmıştır. Bu doğrultuda, 1876'da yürürlüğe giren Göç Yasası ile "açık kapı" politikası benimsenmiş; nüfus artışı, ticaretin canlanması ve sanayileşmenin hızlanmasını önceleyen anlayışı devletin temel politikası haline getirmiştir (De Cristóforis, 2016, s. 26-27). Bu dönemde görevde olan Nicolás Avellanada göçmenlerin kökenlerine bakılmaksızın Arjantin topraklarına ayak basan tüm göçmenlerin eşit haklardan yararlanacağını beyan etmiş ve bu çerçevede göçmenlere Arjantin hükümeti tarafından sosyal yardım, konaklama ve ulaşım giderleri desteği sağlanmıştır (De Quiros vd., 2014, s. 197; De Cristóforis, 2016, s. 27). 1860-1930 yılları arasında başta İtalya ve İspanya olmak üzere Almanya, Polonya, İrlanda gibi ülkelere gelen göçmen sayısı toplam nüfusun %70'ini oluşturmuştur (De Quiros vd., 2014, s. 198-199). Bu kitlesel göç hareketliliğinin yaşandığı söz konusu dönemde Osmanlı'dan Arjantin'e önemli oranda göç gerçekleşmiştir.

kabulünü kolaylaştırmıştır. Turcos göçmenleri, kendilerini Batılı, Hristiyan ve çalışkan tüccarlar olarak sunarak siyahlarla ve “egzotik” sayılan İslamî geleneklerle arasına mesafe koymuş, böylece toplumsal olarak “beyaz” algısını pekiştirmeye çalışmışlardır (Truzzi, 1997, s. 14-15). Brezilya toplumunda turcos göçmenlerine yönelik basmakalıp tasvirler, kimi zaman “her türlü pazarlığı yapabilen kurnaz tüccarlar” ya da “kahve plantasyonlarında çalışmayı reddeden tembel yabancılar” olarak anılmalarına yol açmış, kimi zaman da yalnızca seyyar satıcılıkla özdeşleştirilerek üretime katkı sağlamayan bir topluluk gibi görülmelelerine neden olmuştur (Truzzi, 1997, s. 14-15).⁴ Diğer yandan bu göç dalgalarına maruz kalan Arjantin ve Brezilya gibi bölge ülkelerine kıyasla daha periferide kalan Kolombiya’ya baktığımızda, bu ülkenin de hatırı sayılır derecede *turcos* göçmeni için önemli bir hedef ülke haline geldiği görülür. Baranquilla, Cartagena ve Santa Magna gibi Karayip kıyısındaki liman kentlerine yerleşen bu göçmenler, genellikle ticaret alanında faaliyet göstererek yerel ekonomik ve toplumsal hayata entegre olmuşlardır (Yidi David, 2012, s.2-3). Bu bağlamda, söz konusu göçmenler sahip oldukları sermaye ve ticaret ağları sayesinde Kolombiya’nın iletişim, ulaştırma ve sanayi altyapısının gelişmesine büyük katkı sağlamışlar ve yerli sermaye ile birleşerek yeni şirketler ve fabrikalar kurmuşlardır. Bu durum sadece ekonomik değil, aynı zamanda toplumsal yapının da dönüşmesine olanak sağlamış; yeni bir orta sınıfın oluşmasına ve toplumsal hareketliliğin artmasına yol açmıştır (Rincón, 2002, s. 105-109). Ticarete, bankacılıkta ve kredi sisteminde önemli bir konum elde eden bu Osmanlı göçmenlerinin hızlı yükselişi ve başarısı Kolombiya toplumunda direnç ve hoşnutsuzluğun oluşmasını beraberinde getirmiş; *turcos* denildiğinde “kurnaz” ve “ahlaki açıdan şüpheli yabancı” olarak görülmüşlerdir (Rincón, 2002, s. 110-112). Tüm bu örneklerden hareketle, Osmanlı/Türk imgesinin inşasında ten rengi ve fiziksel görünümünden ahlaki özelliklere, ticari faaliyetlerden toplumsal konumlanışa kadar uzanan pek çok ayırt edici unsurun rol oynadığı görülmektedir. Bu nedenle söz konusu imgelerin Latin Amerika yazınında da yer bulduğunu söylemek yerinde olacaktır. Nitekim Gabriel García Márquez’den Mario Vargas Llosa’ya, Isabel Allende’den Jorge Luis Oviedo’ya kadar Hispanik dünyanın pek çok yazarının metinlerinde Osmanlı/Türk imgesine dair izlere rastlamak mümkündür. Bu bağlamda, pek çok Latin Amerika ülkesinin yazınında Osmanlı/Türk imgesine dair incelemeler yapılmış olsa da Orta Amerika merkezli yazında benzer çalışmaların yok denecek kadar az olduğu ifade edilebilir. Dolayısıyla, bu çalışmanın alandaki boşluğu doldurulmasına katkı sunması; benzer araştırmalara da kaynaklık etmesi öngörülmektedir. Bu çalışmada, Latin Amerika yazınında Osmanlı/Türk imgesinin temsili, özellikle Jorge Luis Oviedo’nun “La Turca” adlı eseri üzerinden ele alınmıştır. Çözümlemede, Osmanlı göçmenlerinin Latin Amerika’daki toplumsal ve kültürel yansımaları Daniel-Henri Pageaux’nun imgebilim yaklaşımı çerçevesinde değerlendirilmiştir.

⁴ Ticarete ek olarak, Osmanlı göçmenleri Brezilya’da çok sayıda örgütlenme biçimi geliştirmişlerdir. Örneğin yalnızca São Paulo kentinde 120’den fazla dernek kurulmuş, bunların arasında kültür merkezleri, dini ve hayır kurumları, siyasi partiler ve benzeri oluşumlar yer almıştır. Bazı dernekler yalnızca birkaç on yıl yaşamış olsa da bazıları günümüzde hâlâ varlığını sürdürmektedir. Bu çeşitlilik, göçmen topluluğun tarih boyunca ve ülkenin farklı bölgelerinde sergilediği kurumsal dinamizmi göstermektedir. Dolayısıyla bu göçmenler yalnızca ekonomik faaliyetleriyle değil, aynı zamanda kültürel ve kurumsal örgütlenmeleriyle de Brezilya toplumunda kendilerine kalıcı bir yer edinmişlerdir (Missaoui, 2015, s. 49-50).

1. Kavramsal Çerçeve ve Yöntem: İmgebilim nedir? Neyi anlatır?

Osmanlı göçmenlerinin Latin Amerika yazınındaki temsillerini çözümleyebilmek için bu çalışmada kuramsal çerçeve olarak imgebilimden yararlanılmıştır. İmge, bir gerçeğin ya da nesnenin bireysel veya toplumsal bilinçte yeniden kurgulanmış tasarımıdır. Diğer bir ifadeyle imge, varlığın nasıl algılandığını ve zihinsel tasarımdaki yansımaları ifade eder. İmgeler yazarların bireysel bakış açısından, toplumsal değerler üzerinden, tarihsel ve sosyal olaylardan; inanç ve kültürel ortamlarından beslenir (Cengiz, 2009, s. 6-10; Henri-Pageaux, 2023, s. 18). Yazınsal yapıtlar aracılığıyla öteki kültürlerle ve halklara dair üretilen imgeler yalnızca estetik veya bireysel bir hayal gücüyle ilgili değildir; bu temsillerin aynı zamanda ideolojik ve politik değerleri bulunmaktadır. Bu bağlamda, imge çalışmalarının da temel amacı bu imgelerin arkasında yatan ideolojik ve toplumsal işlevini sorgulamaktır. Hermenötik (yorumsal) okuma yöntemi olarak imgebilim iki ya da daha fazla kültür, etnisite, topluluk, cinsiyet veya sınıf arasındaki etkileşimden doğan metinleri inceler. “Bakan” kültürün dünyasında kurulan “ötekine” ilişkin temsiller her zaman “gerçekçi” olmayıp çoğu kez idealleştirilmiş, ters yüz edilmiş ya da çarpıtılmış bir görüntü şeklinde karşımıza çıkar (Henri-Pageaux, 2023, s. 14-30). Bu bağlamda, yazarın “öteki”ne dair betimlemeler yaparken aslında kendi kültürel arka planının ve toplumsal koşullarının süzgecinden geçirir ve nitekim ortaya çıkan imgeler, “öteki”nin “hakikati” değil, “öteki” hakkında üretilmiş ve çoğu zaman ideolojik olarak anlamlar taşıyan bir “yansıması”dır (Pérez Gras, 2016, s. 4; Ulağlı, 2006, s. 47-48).

Fransız imgebilimci Daniel-Henri Pageaux metinlerdeki imgeleri ya da zihinsel tasarımları deşifre ederek, bu imgelerin ardında yatan ideolojik yapıları açığa çıkarmayı amaçlar. Ona göre imgenin altında ideolojik bir çerçeve bulunmaktadır. İmgebilim tarafsız ya da ulusötesi bir konumda olamaz, zira çoğu zaman çoğulculuğu seçer; tekil ve bakan kültürel ideolojilere karşı çıkan bir bakış açısına yaslanır. Bu bağlamda, imge bilimde özellikle kültürel çalışmaların postkolonyal kuramdan beslendiği ve postmodern bir söylem içinde olduğu ifade edilebilir. Bu yaklaşım çerçevesinde, önyargı ve kalıp yargıların çözümlenmesi hedeflenir. Burada hedeflenenin bakan kültürün/gözün yargılanması değil imgelerin zihinde kurgulanışının çözümlenmesidir. Böylece metinlerde yer alan imgeler yalnızca yazarın düşüncelerini değil, aynı zamanda içinde bulunduğu toplumun ideolojik yapısını da yansıtır. Pageaux, imgebilimsel çözümlemeyi üç düzeyde ele alır. İlk olarak, metindeki dilsel öğeler incelenir; yazarın “öteki”ni betimlemek için kullandığı anahtar sözcükler ve kurgusal ifadeler belirlenir. İkinci aşamada, “ben” ve “öteki” arasındaki benzerlikler ve farklılıklar ortaya konur; bu süreçte ötekinin dini, dili, fiziki özellikleri, toplumsal konumu veya kültürel pratikleri üzerinden karşılaştırmalar yapılır. Son aşamada ise ortaya çıkan imgeler yorumlanır ve bunların kültürel ya da ideolojik işlevi değerlendirilir. Bu aşamada Pageaux'nun önerdiği *mania* (yabancı kültüre karşı duyulan hayranlık), *fobia* (ötekine karşı hissedilen korku/nefret/küçümseme) ve *filia* (ötekine dostane yaklaşım; kendi kültürünü aşağılamadan ötekini takdir etme) kategorileri önemli analitik kavramlar olarak kullanılmaktadır (Pérez Gras, 2016, s. 15-23; Simões, 2025, s. 259; Leerssen, 2007, s. 26-30). Ayrıca, çağdaş imge çalışmaları sadece ötekinin temsiliyi değil, aynı zamanda öz imgenin

oluşumunu da ele almaktadır. Bu bağlamda, ulusal kimlik imgeleri ile diğer kültürler hakkındaki stereotipler arasındaki karşılıklı etkileşim incelenmektedir. Bu yaklaşım, sadece yazın kuramıyla değil, aynı zamanda tarih, sosyoloji, antropoloji ve kültürel çalışmalarla da beslenen disiplinlerarası bir bakış açısı sunmaktadır. Bu çalışmada, yukarıda bahsedilen yöntem Jorge Luis Oviedo'nun *La turca* romanına uygulanmıştır. Analiz, Osmanlı/Türk imajını hangi kelimelerin ve tanımlamaların oluşturduğunu ve bu imajın Latin Amerika/Orta Amerika bağlamında hangi sosyal kaygıları ve ideolojik yansımaları ortaya çıkardığını ortaya koymayı hedeflemektedir.

2. *La Turca* (Türk Kadın)

Orta Amerikalı yazar Jorge Luis Oviedo'nun⁵ “*La Turca'sı*” iki bölümden oluşur. İlk bölümde 1961’de San Juan del Sur kasabasına bir seyyar satıcı olarak gelen bir “Türkün” hikâyesi aktarılır. Adı dahi verilmeyip “*La Turca*” olarak anılan göçmen bir kadının kasabaya gelişiyle birlikte kasabada çeşitli dedikodular çıkar. Bu söylentiler, onun Çavuş Timoteo Rodríguez ile birlikte olması ve ardından adamın gidişiyle kadının yeniden yalnız kalmasıyla artar. Zaman geçtikçe “*Turca*”, hayatına alacağı kişiyi aramaya başlar ve kasabadaki delikanlıları baştan çıkarmaya başlar. Bir gün, kasabanın gençlerinden biriyle cinsel münasebetlerine kasabadan birkaç kişi şahit olur. Bunun üzerine, “*La Turca*” Katolik hanımlar, papaz ve Protestan kadınlar tarafından 17 Temmuz 1975’te kasabadan kovulur. Anlatının ikinci bölümü, 1986’da “*La Turca*”nın Talanga kasabasına gelişini konu alır. Burada bir genelev açar ve adamlarını, kendisine uygun bir erkek bulmaları için ülkenin çeşitli bölgelerine gönderir. “*La Turca*”nın Zacatón isimli bir erkekle evlendiği düğüne ülkenin önde gelenlerinin katıldığı bilinir. Ancak kısa bir süre sonra adam ölür. “*La Turca*”yı dul kalışı çok üzer. Daha sonra kasabaya gelen üç cüceyi kendine evlat edinir. Bir gün “*La Turca*” bayılır ve bu cüceler de kaçarlar. Kasaba halkı da “*La Turca*”nın öldüğünü sanır ve cenaze hazırlıklarına başlar. Tam bu sırada “*La Turca*” ayılır ve öfke doludur. Ertesi gün yaşadıkları bina çöker ve “*La Turca*” toprak altında kalır ve esere göre devasa bedenli bu kadın Asya’ya kadar gitmiş olabilir şeklinde yorumlanır. Kasaba halkının gözünde olumsuz bir itibara sahip olduğundan, “*La Turca*”nın şeytani bir doğası bulunduğu düşünülmüş ve toprağın derinliklerine inmesi ona müstahak sayılmıştır.

Roman grotesk ve cinselliği harmanlayarak obez, beyaz tenli ve şehvetli bu göçmen kadının serüvenlerini aktarır. Hayatta kalma mücadelesinde kadınları öfkeliendirirken, erkekleri tahrik eden ve yerel kilise değerleriyle çatışan bu karakter, aynı zamanda toplumsal hiyerarşide yukarı doğru ilerleyen tipik bir “*turco*” göçmeninin hikâyesini temsil eder. “*Turca*”, başlangıçta seyyar satıcılık yaparken zamanla büyük bir servet sahibi olmuş; otel ve bar işletmeye başlamış ve yerel otoritelerle güçlü bağlar kurmuştur. Bu yönüyle, Latin Amerika’ya göç eden pek çok Osmanlı göçmeninin hikayesini temsil ettiği söylenebilir. Zira bilindiği üzere, Osmanlı’dan göç eden pek çok kişi kısa sürede mali kazanç sağlamış ve bulundukları ülkelerde ekonomik açıdan önemli

⁵ Jorge Luis Oviedo'nun *La Turca* adlı eseri ilk olarak Mart 1988’de Editores Unidos, S. de R. L. tarafından yayımlanmıştır. Bu çalışmada kullanılan metin, Haziran 1992’de Litografías López S. de R. L. atölyelerinde basılan ve 1.500 adet tirajla Tegucigalpa’daki Editorial Higuera tarafından dağıtılan sonraki baskıya dayanmaktadır.

bir güç elde etmişlerdir. Durum böyle olunca, “La Turca’nın” zenginliğiyle bölgedeki yerel ticaret erbaplarıyla rekabete girişmiş ve bu da sayısız söylentinin çıkmasına neden olmuştur (Attar, 2008, s. 918-920). Attar’ın da işaret ettiği gibi, Batı edebiyatındaki doğulu kadın tasvirleri tarihsel bağlama göre farklılık göstermiş, kimi dönemlerde “potente, opulenta y dominante” (güçlü, hükmeden, baskın) iken, sömürgecilikle birlikte “exótica y peligrosamente sexual” (egzotik ve tehlikeli derecede cinselliğe dayalı) bir figüre indirgenmiştir (Attar, 2008, s. 914-924).

Bahse konu “La Turca” adlı esere Pageaux’nun önerdiği imgebilim çözümlemesi çerçevesinde bakıldığında, ilk aşamada metinde kullanılan anahtar ve kurgusal sözcükler üzerinde durmak gerekmektedir. Anahtar sözcükler, bakan kültürün (Honduras toplumunun) “öteki”ni (La Turca) betimlemek için kullandığı, doğrudan anlam yüklenmiş kavramları işaret ederken; kurgusal sözcükler, ötekinin kültürüne ait olup bakan kültürde yer almayan, egzotik ya da yabancı unsurlar olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, metinde “La Turca’nın” tasvir edilişinde sıkça tekrarlanan “obesa”, “blanca”, “sensual” (şişman, beyaz ve şehvetli), “comerciante” (tüccar, satıcı), “hotelera” (otel sahibi) gibi sözcükler, toplumun onu tanımlarken başvurduğu anahtar kelimelerdir. Buna karşılık, “La Turca” adlandırmasının, aslında etnik-kültürel belirsizliği (Türk/Arap/Filistinli) temsil eden ve bakan toplumun hayal gücüyle üretilmiş bir kurgusal imgeyi karşılamaktadır. Metinde “La Turca” ile ilgili hem olumlu hem de olumsuz imgeler bulunur. La Turca’nın ekonomik başarısını ve toplumsal yükselişini olumlu imgelerle aktaran kısımda “maceracı ruhunun” (espíritu de aventura) hiç azalmadığı, aksine yaşlandıkça “gücünün de arttığı” (su fortaleza se hacía mayor) vurgulanır (Oviedo, s. 17) Ayrıca elde ettiği ticari başarıdan söz ederken “la pronta riqueza acumulada que le permitió competir con los más fuertes comerciantes del lugar” (s. 18) ifadesinin kullanılışı olumlu bir imge içerir. Bu bağlamda, “La Turca”, sıradan göçmen bir kadinken güçlü bir tüccara dönüşerek ekonomik alanda Latin Amerika toplumunda önemli bir figür haline gelen “turco” göçmeni sembolize eder. Buna karşılık, “La Turca” roman boyunca olumsuz yargılara maruz kalır ve ticaret hayatında elde ettiği başarı rakipleri arasında kıskançlık ve dedikodunun çıkmasına yol açar. Roman “La Turca’nın” “mutlu bir balina” (figura de ballena feliz) (s. 17) ve “neşeli bir deniz ineği” (de vaca marina contenta) (s. 17) olarak algılandığını ve bunun da bedeninin karikatürize edilerek bir alay konusu olduğunu gösterir. Buna ek olarak, metinde “La Turca” hakkında yayılan duvar afişleri ve anonim olarak gönderilen mektuplarla saldırıya uğradığı aktarılır. Bu tür olumsuz imgeler, göçmen kadının toplum içinde tam anlamıyla kabul görmediğini, başarı ve görünürlüğünün artması toplum içinde bir dışlanma mekanizmasının ortaya çıktığını gösterir.

Pageaux’nun önerdiği “mania, fobi, filia” üçlüsü merceğinden bakıldığında, “La Turca’da” ötekinin temsili çok katmanlı bir görünüm sergiler. İlk olarak, fobi düzeyinde, köy kadınları ve yerel kilise, onu toplumsal düzeni bozmakla “(perturbar el orden público) (s. 7) ve “küçükleri kötü yola sevk etmek “(corromper a los menores) (s. 7) suçlamalarıyla damgalayarak, “La Turca’nın tehditkâr ve yozlaştırıcı bir figür olarak algılandığını gösterir. Aynı zamanda “Turca” Katolik kilisesine karşıtlığı nedeniyle de pagan bir öge olarak algılanır. Buna karşılık, mania düzeyinde, erkeklerin gözünde onun

grotesk vücutuna duyulan hayranlık öne çıkmaktadır; “mutlu balina” gibi tanımlamalar, onun bolluk, bereket ve erotizmle özdeşleştirildiğini ortaya koymaktadır. “Turca” başkaları tarafından arzulanan, bağımsız, karşı cinse yalnızca fiziksel ihtiyaçları için gereksinim duyan bir karakterdir. Son olarak, filia izleri, onun çocuklarla ve gençlerle olan ilişkilerinde veya yerel halkın zaman zaman onun ticari girişimlerini kabul etmesinde görülebilir. Bir yandan da girişimci ruhu nedeniyle köylüler için gerekli olan, ülkenin üst düzey yöneticileriyle ve halkla ilişki içinde olan bir anlatı kahramanı gibidir. Böylece “La Turca”, yalnızca korkulan ya da yalnızca arzu edilen bir öteki olarak kalmaz; aynı zamanda yerel sosyal yapıya kısmen asimile olabilen, ancak her zaman ötekiliğini taşıyan bir figür olarak da temsil edilir. Bu çelişkili temsil, Latin Amerika yazınında “turco/árabe” imgesinin sabit değil, sürekli müzakere edilen ve yeniden üretilen bir yapı olduğunu göstermektedir. Ayrıca, romanda kadının adının yer almaması ve kendisine sadece “La Turca” denmesi bireyselliğinin değil temsil ettiği kolektif kimliğin öne çıkarıldığını yansıtır. Dolayısıyla, Pageaux’nun “mania, fobia, filia” üçlüsüyle ilişkilendirilebilecek bir çelişkili imgelem söz konusudur: Erkek bakışında arzusun (mania) kaynağı olan “La Turca” aynı zamanda kadınların ve kilisenin gözünde yozlaştırıcı bir tehdit (fobia), fakat ekonomik ve toplumsal bağlamda kısmen kabul görmüş bir figür olarak da (filia) karşımıza çıkar. Böylece, roman yalnızca bireysel bir göçmen hikâyesini değil, Latin Amerika’daki orientalizmin yerel koşullar altında yeniden üretimini ve aynı anda deşifre edilmesini de sergilemektedir.

Sonuç olarak, “La Turca’da” Jorge Luis Oviedo, kahramanını grotesk ve cinsel imalarla tasvir ederek harem imajını çağırıştırır ve onu, doyumsuz bir libidoya sahip, her zaman şehvetle çevrili ve hizmetçilerin hizmetinde olan bir kadın olarak tasvir eder. Bu tür tasvirler, Pageaux’nun fobi kategorisine uyan, ötekini yozlaşma ve tehdit kaynağı olarak gösteren imajların tipik örnekleridir. Ancak aynı zamanda, “La Turca’nın” ticari zekâsı ve sosyal ve siyasi ağlardaki görünürlüğü, onun sadece bir dışlanmış figür olmasını engeller. Örneğin, “qué valse y qué ocho cuartas... aquí no estamos en las Europas ni en los Estados Unidos, sino en Talanga” (Ne valsi ne numarası... Ne Avrupa’dayız ne de Amerika Birleşik Devletleri’nde; burası Talanga!) (s. 115-116) sözleriyle ifade edilen yerel kültürü benimsemesi, Latin Amerika kimliğine güçlü bir aidiyet duygusu geliştirdiğini göstermektedir. Bu, Pageaux’nun filia kategorisiyle, yani diğerinin olumlu içselleştirilmesiyle ilişkilendirilebilecek bir duruma işaret etmektedir. Ancak, halk tarafından yayılan söylentiler (“yüzlerce tuhaf ve inanılmaz karakterle bağlantılı görünüyordu...”) (s. 18-19) ve otelin yıkılmasıyla sembolize edilen ölümü, kolektif bilincin uyumsuzluğu ortadan kaldırma çabasını temsil eder. Bu durum, diğerinin başarısı ve varlığı karşısında hissedilen kaygıyı veya fobiye güçlendirir. Bu nedenle, “La Turca’daki” temsil tek boyutlu bir oryantalist bir bakışla ötekileştirmeye indirgenmez; aksine, arzu (mania), reddetme (fobi) ve kabul (filia) kavramlarının iç içe geçtiği karmaşık bir imgelem sunar.

“La Turca” adlı eserin imgebilimsel çözümlemesini desteklemek amacıyla çalışma kapsamına dahil ettiğimiz Şekil 1’deki kelime bulutu⁶ analizi de metinde geçen en çok tekrar eden kelimeler tespit edilerek görselleştirilmiştir. Bu bakımdan, kelime bulutunda en sık tekrar eden kelimelerin arasında “Turca”, “pueblo” ve “iglesia” gibi kavramların öne çıktığı görülmektedir. Dolayısıyla, anlatının metninin merkezinde bir yandan bireysel göçmen kadın karakteri (La Turca), diğer yandan ise onu kuşatan yerel toplumsal yapıların (pueblo, iglesia) bulunduğu söylenebilir. Dikkat çeken bir başka husus da olumsuzluk anlamı taşıyan sözcüklerin (“no”, “nunca”, “menos”, “todavía”) yüksek sıklıkla bulunmasıdır. Bu durum, La Turca’nın toplumsal bellekte çoğunlukla, inkâr, dışlanma ve reddediliş ile ilişkilendirildiğini yansıtmaktadır. Öte yandan, düşük sıklıkta da olsa olumlu çağrışımlı sözcükler (“vida”, “amor”, “bien”) karakterin arzu ve kısmi kabul boyutunu destekleyen bir işarettir. Nitekim, kelime bulutunda yer alan veriler Pageaux’un mania-fobia-filia üçlüsüyle uyumlu bir şekilde, “La Turca’nın” hem korku ve düşmanlıkla (fobia), hem erotizmle ilişkilendirilen bir arzu kaynağı olarak (mania), hem de kısmi bir kabul göstergesi olarak (filia) konumlandırıldığını göstermektedir. Bu bakımdan, yalnızca metinsel çözümlemeye dayalı değil, aynı zamanda görsel-veri temelli bir yaklaşım da “La Turca’daki” öteki temsillerinin çok katmanlı ve çelişkili doğasını göstermektedir.

Öte yandan, “La Turca” adı karakterin 1960’lı yıllarda bölgeye göç eden Arap kökenli bir göçmen olmasına rağmen hâlâ “turca” olarak anılması, Latin Amerika’da Osmanlı tebaasından gelen göçmenlere yönelik tarihsel stereotipin etnik kökenden bağımsız biçimde sürmeye devam ettiğini göstermektedir. Bu durum, tüm Latin Amerika’da “turco” kimliğinin etnik kökenden ziyade Osmanlı İmparatorluğu vatandaşlığına dayalı bir sosyal algı olarak yerleştiğini ve zamanla kök saldıığını göstermektedir. Bu nedenle, Arap, Ermeni veya Yahudi kökenli bireyler, tarihi hafızanın etkisiyle aynı kolektif kimlik altında tanımlanmıştır. “La Turca” adlı eserde yer alan

⁶ Metinde yer alan kelime bulutu göstergesinin hazırlanmasında MAXQDA adlı yazılım programı kullanılmış olup yazarın metinde kullandığı kelimelerin tekrar ve sıklık frekansı görselleştirilmiştir. Kelime bulutu oluşturulurken eserin İspanyolca versiyonu kullanılmıştır. Sosyal ve beşerî bilimlerde kelime bulutu kullanımı ve analizi için daha fazla bilgi için bkz.: Tarhan, A. (2024). Edebiyat araştırmacıları için bilgisayar dilleri ve metin madenciliği. *Litera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 10(3), 458-471.

örnek, söz konusu “Türk” stereotipinin 20. yüzyılın ortalarına kadar yeniden üretilmeye devam ettiğini göstermesi açısından dikkate değerdir.

Nihai Değerlendirmeler

Bu çalışma, Jorge Luis Oviedo’nun “La Turca” romanında bir göçmen kadının hikayesi üzerinden Orta Amerika toplumunun “turco/árabe” kökenli göçmene bakışını imgebilim bağlamında değerlendirerek literatüre özgün bir katkı sunmayı amaçlamıştır. Araştırma, “La Turca” adlı kadın karakterin hikâyesi aracılığıyla genelde Latin Amerika’da özelde Orta Amerika’da “turcos” kökenli göçmenlerin ticari hayatta elde ettiği başarıyla sosyal hiyerarşide yükselişlerinin bölge halkının belleğindeki iz düşünümü incelemiştir.

Kavramsal çerçevede, öncelikle Latin Amerika’daki “turcos” imgesi tarihsel bağlamıyla ele alınmış ve ardından Pageaux’nun imgebilim çalışmalarında önce çıkan mania, fobia ve filia kavramlarına başvurularak “La Turca’nın” yerel toplum nezdindeki temsili çözümlenmiştir. Çalışmanın ulaştığı en önemli sonuç, Oviedo’nun metninin yalnızca bir kadın göçmen bireysel anlatısını sunmadığı, aynı zamanda Osmanlı topraklarından göç eden “turcos” göçmenlerinin etrafında oluşan “turco comerciante” klişesini yeniden ürettiği ve bu klişenin yerel toplumun belleğinde kalıcı bir önyargı mekanizmasına dönüştüğünü göstermesidir. Öte yandan, “La Turca’nın” grotesk öğelerle betimlenen bedeni toplumsal olarak “yozlaşmış” ve “tehditkâr” bir figür olarak algılanmış; bu temsil Avrupa merkezli oryantalist imgeleri -özellikle de “barbar, şehvet düşkün ve uygunsuz Türk” tipolojisini- sorgulamaktadır.

“La Turca”, Avrupa’dan aktarılan Osmanlı/Türk imgelerini Latin Amerika bağlamında yeniden yaratırken aynı zamanda bu bakış açısına direnerek, yerel ve kendi sosyal dinamikleriyle harmanlamıştır. Bir başka deyişle, bu eser ne tamamen Avrupa oryantalizmi ile sınırlı bir çerçeve sunar, ne de bütünüyle ondan kopuk bir içerik üretir. Daha çok, Latin Amerika’nın kendi tarihsel bağlamında ticaret, göç, sınıfsal yükseliş ve kültürel çatışma boyutları çerçevesinde çelişkili ama yaratıcı bir tahayyülün ürünüdür.

Bu eserdeki “La Turca” adlı karakter üzerinden yola çıkarak “Osmanlı-Türk” imgelerine dair çoğunlukla olumsuz ama yer yer olumlu imgelerin yer aldığı sonucuna varılmıştır. Çalışma kapsamında yapılan incelemeden hareketle, genelde Latin Amerika özelde ise Honduras toplumunda “öteki” olarak kabul edilen “turca”, şehvet ve arzusun merkezi olarak hem hayranlık uyandıran, toplumun ahlakı açısından halk nezdinde öfke ve nefretin sembolü olan çelişkili bir karakter olarak resmedildiği gözlemlenmiştir.

Kaynakça

- Attar, H. E. (2008). Orientalismo hispanoamericano en *Crónica de una muerte anunciada* de Gabriel García Márquez y *La Turca* de Jorge Luis Oviedo. *Hispania*, 91(4), 914-924.
- Beller, M., & Leerssen, J. T. (Eds.). (2007). *Imagology: The cultural construction and literary representation of national characters: A critical survey* (Vol. 13). Rodopi.
- Cañas Bottos, L. & Plasil, T. (2022). De “turcos” a Argentinos, y de Argentinos a Libaneses. Ciudadanía extraterritorial de la diáspora libanesa en Argentina. *Antropología Y Derecho*, (10), 47-68.

- Caras y Caretas* (1902, 15 Mart). Buenos Aires.
- David, O. Y. (2012). Los árabes en Barranquilla. *Memorias. Revista Digital de Historia y Arqueología desde el Caribe*, (17).
- Güvenç, B. (1995). *Türk kimliği: Kültür tarihinin kaynakları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Henri-Pageaux, D. (2023). Comparatismo e imaginario: Tres recorridos entre método y teoría. *Boletín de Literatura Comparada*, 1(48), 17-48.
- Kahf, M. (1999). *Western representations of the Muslim woman: From Termagant to Odalisque*. Austin: University of Texas Press.
- Klich, I. & Lesser, J. (1996). Introduction: "Turco" immigrants in Latin America. *The Americas*, 53(1), 1-14.
- Kumrular, Ö. (2005). *Dünyada Türk imgesi* (Vol. 33). İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Missaoui, F. Z. (2015). La presencia árabe en América Latina y su aportación literaria en Brasil, Cuba y Colombia. *Centro Virtual Cervantes*, 47, 55.
- Oviedo, J. L. (1988). *La Turca*. Editores Unidos, S. de R. L.
- Pérez Gras, M. L. (2016). Imagología: La evolución de la disciplina y sus posibles aportes a los estudios literarios actuales. *Enfoques*, 28(1), 9-38.
- Rico, J. A. D. (2025). Paisanos, familiares y comerciantes a crédito. Las redes comerciales de los árabes en el interior de Colombia, 1899-1940. *Anuario Colombiano de Historia Social y de la Cultura*, 52(1), 1-38.
- Rincón, N. (2002). Árabes y judíos en Colombia: Un modelo de integración social. *Memoria y Sociedad*, 7(13), 97-115.
- Simões, M. J. (2025). Imagology and iconotextual dialogues: Portuguese culture in Tabucchi's microfiction. *Études romanes de Brno*, 46(1), 258-271.
- Taboada, H. G. (2023). *La imagen de Turquía en la América criolla, 1770-1930*. *Cuadernos Americanos: Nueva Epoca*. 2(184), 148-160.
- Tarhan, A. (2024). Edebiyat araştırmacıları için bilgisayar dilleri ve metin madenciliği. *Littera Turca Journal of Turkish Language and Literature*, 10(3), 458-471.
- Truzzi, O. M. S. (1997). The right place at the right time: Syrians and Lebanese in Brazil and the United States, a comparative approach. *Journal of American Ethnic History*, 16(2), 3-34.
- Ulağlı, S. (2018). *Öteki'nin bilimine giriş: İmgebilim*. İstanbul: Motto Yayınları.